

explicit módon utal a 2006-os, kormányellenes utcai zavargásokra, illetve az akkori (és a mai napig is fennálló) közállapotokra, s bár finoman, visszafogottan, ugyanakkor határozottan ítéletet mond a történetek felett. A versciklus azonos című, hét egységre tagolódó hosszú prózaverse a szétvert tüntetés utáni várost tárja elének másnap vagy még később – egy kihalt, kaotikus teret, csata utáni tájképet, ahol az ember elvesztette minden ítélőképességét, s talán már meg is szűnt embernek lenni. Olyan világ ez, amely már valóban *túl* van a kordonokon, az ember alkotta mesterséges, fizikális vagy morális gátakon, ahol már semmi sem bír értékkel vagy értelemmel. Nem mással szembesít itt a költő, mint saját korunk nihilizmusával, és hiba volna az értelmezést csupán az aktuális magyar viszonyokra szűkíteni. Valamiféle véglegesnek ható tanúságtétel ez, mely szerint „Nem érdemes emlékezni a Földre” – ahogy a vers utolsó sora mondja. Nehéz eldönteni, vajon apokalipszis előtti vagy utáni csendből szólnak-e a baljós ítéletet mondó sorok, s talán nem is érdemes azon merengeni, vajon már megtörtént-e vagy még csupán a küszöbön áll az egyszerre privát és a külvilágra is kiterjedő apokalipszis.

A főleg hosszabb prózaversekben megnyilatkozó költői beszélő amellet, hogy külső életvilágának széteséséről, elmúlásáról tudósít,

együttal saját elmagányosodásával és lassú elmúlásával is szembenéz. Az *Éjszaka, utazás* című kötet lényegében nem más, mint általános mélyfúrás az emberi egzisztencia legsötétebb dimenziói felé, az én egyre zártabb térbe történő visszaszorítása a lassan szétmálló külvilág kaotikussága közepette. Hangsúlyoznunk kell ugyanakkor, hogy a kötet versei aligha tartalmaznak patetikus túlzásokat, a fenyegető veszélyre figyelmeztető kiáltozást. Sokkal inkább halk szavú, bölcs, az általános elmúlás tapasztalatát legfeljebb fojtott feszültséggel teli képekben rögzítő líra ez, amely így talán erőteljesebbé teszi a kötetet, mintha a valódi képviselői vagy irányzatos költészet felé tendálva, explicit módon kiáltozna és figyelmeztetne valami elkerülhetetlenre.

KÁNTÁS BALÁZS

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2011, 130 oldal, 2000 Ft*)

SZABÓ MARCELL: *A szorítás alakja*

„Ebben csak ennyi köszönet van” – írja a szerző a kötet fülén, és a negyedik, számozatlan oldalig el is hisszük, e kijelentés arra utal, hogy Szabó Marcell nem kívánja kötetét az olvasó előtt a mesterek vagy elődök nevének felmutatásával pozí-

cionálni. Aztán mégis jön a kötelező köszönetnyilvánítás, ahogyan az elvárás már az ún. magasirodalom előcsarnokában is. A versszövegek összességén kívüli szempontok szerint értékelni egy kötetkompozíciót nem szerencsés, mégis el kell ismernünk, hogy több olyan külsődleges tényező is létezik, amelyek képesek meghatározni a befogadás irányait. Szabó Marcell *A szorítás alakja* című kötetének olvasása során ugyanis nemcsak azt kell elrendeznünk magunkban, hogy első kötetről van szó – ami nagy terhet ró az olvasóra, mivel le kell bontania az első kötetekhez kapcsolódó előfeltevéseit –, hanem azt is, hogy a szerző a feloszlott Telep-csoport tagjaként vált ismertté, ami egyfajta elváráshorizontot is kijelöl. Utóbbi éppen a 2009-es *Telep-antológia* Borbély Szilárd által jegyzett utószava problematizálja, amely szerint az 1987-es születésű Szabó „számára a Telep Csoport mint szövegkörnyezet már kész összefüggérendszerként áll rendelkezésre”. Mindezeket figyelembe véve nagy önuralomra van szükség az értelmező részéről ahhoz, hogy ne merüljön el a kötetbe előre belekódolt problémákban, és pusztán azt vegye figyelembe, amit a szerző prezentált a köszönetnek.

Az pedig nem más, mint egy értelmezési tartomány nélküli függvény, az alulretorizált költői nyelvet patetikussá tételének egy újabb kísérlete. A versek egy egységes, ám korántsem könnyen értelmezhető hangszínt mutatnak fel, amit nehezen lehet a szerző által többször is megidézett Ornette Coleman városias dongásával összevetni. A légiés Coleman-átiratok öt darabja is fellelhető egyébként a kötetben, és mindegyiken ott fityeg a paratextus, amelytől se jobbra, se balra nem tudunk ellépni, ahogy a kötet azonosíthatatlanná bennelt lírai énje sem tud

egy lépést sem tenni a valaholban. Miután a versolvasó visszatér lemezeitől, és megkísérli az újrhallgatott *Buddha Bluest* összepasszítani valamelyik átíráttal, felveti a kérdést: miért nem mondjuk Pat Metheny vagy Sonny Rollins? Erre a rosszindulatú kérdésre nincs válasz, mint ahogy a versekben hömpölygő, egymás mögé került, autonarrált félmondatok sem szolgálnak feleletül további fel nem tett kérdéseinkre, hiszen csak valamilyen benyomások valahogyan kivitelezett lenyomatai, amelyekbe az olvasó tulajdonképpen nincs is beavatva.

A szorítás alakjának megjelenési formája e versekben a közpon-

tozás: hogy Szabó Marcell valójában zenész, avantgárd muzsikusként, azt mi sem bizonyítja jobban, mint a virtuóz módon és következetesen végigvitt technika, amellyel érzelmi bábeljének valamelyest gátat tud szabni. Meglepő, hogy egy szerző újjában ennyire ott van a játék lényege, a fel- és beosztás szigora, közben meg olyan kanonikus apokrifekkel jön elő riff gyanánt, mint amilyen egy kinnfelelt lyukas fémkanna lehet egy versben. A *Mennyire neked való mindez* is ilyen ellentmondásos szöveg egyébként, bár nyilvánvalóan a kötet egyik húzó darabja, mert egyszerre görög a mélyén mint egy vasgolyó a már ismert közhelyek sokasága, és egyszerre jelenik meg benne a saját hang is, amelyért érdemes kinyitni egy kötetet. De vannak más megemlíthető versek is: például a *Micsoda megkönnyebbülés egy állat vagy az Ébredés után a jószágoknak kitett hatalmas kővályúra* című is tartalmaz nyomokban olyan elemeket, amelyek eltérnek a kortársak kötelező haladási irányától, és magukban rejtik az invenció lehetőségét, hiszen ezekben a szerző elhagyja azt a dadogó, színpadias nyelvet, amelyet egyebütt használ.

Hogy a kötet mottójával választott Francis Ponge-idézet („visszatérni mindig magához a tárgyhoz”) eredeti nyelven valóban hozott-e magával egy újabb fenomenológiai fordulatot a költészetben, vagy inkább csak varázsigéként szolgál a be-

avatott olvasóknak, akiknek vélhetően nem is kell hátrapolozniuk a fordításért (nekem kellett!), az megint egy merőben irodalomszociológiai kérdés. De azért érdemes lesz feltenni majd egyszer.

ZSOLNAI GYÖRGY

(*JAK–Prae.hu, Budapest, 2011, 76 oldal, 1490 Ft*)

BARÁTH KATALIN: *A türkizkék hegedű*

A magyar krimi mostoha korszaka egészen 2008-ig tartott, amikor is napvilágot látott Kondor Vilmos *Budapest noir* című kemény krimije, nem sokkal ezután pedig megjelent Baráth Katalin *A fekete zongora* című regénye. Két olyan színvonalasan megírt zsánerszövegről van szó, melyek hiányt pótolnak és a hosszabb távú sikersorozatok lehetőségét is előrevetítették. Baráth szövegét ráadásul a formálódó irodalmi vagy irodalomközeli blogszféra emelte magasra, majd ennek köszönhetően került a szöveg a műfaj hazai terjesztésében és az olvasóközönség szemléletformálásában is komoly szerepet játszó kiadójához.

A szakmai sikert és a közönség szeretetét nem érdemtelenül vívta ki ez a történelmi detektívregény: túl azon, hogy kiválóan megírt és felettebb szórakoztató könyvről van

szó, a korfestés és a jellemábrázolás terén is komoly eredményeket mutatott fel a szerző, nem is beszélve az okosan felépített és rafináltan bonyolított történetéről. A regény helyszíne a századelő békebeli derűjébe bágyadt bánsági mezővároska, Ókanizsa, főhőse pedig a kotnyeles, minden lében kanál Dávid Veron, aki a helyi szokásokra fittyet hányva önálló és öntudatos dolgozó nőként kíván érvényesülni az életben. A városkára lecsapó, irodalmi utalásokkal is kellőképpen megbonyolított gyilkosságsorozat az ő életét is alaposan felborítja. A nyomozás során az eltitkolt kisebb-nagyobb bűnök, a közösséget életét átszövő vétkek és előítéletek is láthatóvá válnak a könyvben. A szöveget ráadásul mindig végig finom ironia hatja át. Az első regény tehát olyannyira jó emlékeket hagyott e sorok írójában, hogy a másodikat már aggodalommal vegyes kíváncsisággal vettem kézbe: vajon képes lesz-e a szerző tartani vagy netán megugrani ezt a szintet?

Sajnos a kíváncsiságom lohadt le hamarabb, az aggodalmam pedig immár annak szól, hogy a beígért harmadik kötet képes lesz-e feledtetni a csalódottságot, ami *A türkizkék hegedű* elolvasása után a hatal-

mába kerített. Feltehetően a szerző is tisztában volt a kihívás komolyságával, de nem vagyok benne biztos, hogy a legjobb megoldást választotta a sorozat színvonalának megőrzése érdekében. Baráth mérészen úgy döntött ugyanis, hogy második regényében nagyban emeli a tétet. A cselekmény ezúttal a székesfővárosban indul, mégpedig egy akciódús üldözési jelenettel. A tempó ezt követően sem lankad, egy gyermekrablás nyomait követve jutunk el a kedvelt balatoni üdülőhelyre, majd Füredet elhagyva, egy nemzetközi kémhistória szálain elindulva már egyenesen az Adriai-tenger ékköve, Abbázia felé száguldunk Veronnal és segítőtársaival. Az ókanizsai amazon ugyanis most

sem egyszál magában veszi fel a harcot a bűnnel szemben: nagyvilági barátnője, a csábító vamp Mara, továbbá egy természetes sírkőfaragó és egy olasz tengerész is besegít neki. Talán ennyiből is kiderül, hogy *A türkizkék hegedű* már nem a Miss Marple-történe-

tekből ismerős kisközönségi milió megfestésével tűnik ki, ahogy tette azt az első regény. Sajnos azonban mással sem igazán. Hiányzik az előzményt jellemző derűs humor, a párbeszéd gyakran erőltetettek, ahogy fárasztóan manírossá csapódnak